

**Zgodovinske monografije
o Prekmurju in Porabju
v Pokrajinski in študijski
knjižnici Murska Sobota**

**Najvrednejši eksponati
likovne zbirke Pokrajinske
in študijske knjižnice
Murska Sobota**

Monošter, 10. – 30. september 2010

**Muravidéki és rábavidéki
történelmi monográfiák
a muraszombati Területi
és Tanulmányi Könyvtárban**

**A muraszombati Területi
és Tanulmányi Könyvtár
képzőművészeti gyűjteményének
legértékesebb művei**

Szentgotthárd, 2010. szeptember 10. – 30.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

016:94(497.4Murska Sobota)(083.824)

ZGODOVINSKE monografije o Prekmurju in Porabju v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota = Muravidéki és rábavidéki történelmi monográfiák a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtárban ; Najvrednejši eksponati likovne zbirke Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota =A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár képzőművészeti gyűjteményének legértékesebb művei : Monošter, Szentgotthárd, 10. – 30. september 2010 / [prevodi Papp József (madž.), Vilko Šimon (angl.) ; uredil Jože Vugrinec ; fotografije Matej Končan]. – Murska Sobota : Pokrajinska in študijska knjižnica, 2010

1. Vugrinec, Jože, 1945–
2. Pokrajinska in študijska knjižnica (Murska Sobota)
COBISS.SI–ID 65476353

Vsebina / Tartalom

Jože Vugrinec

4

Introitus k razstavama zgodovinskih monografij in umetniških slik Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota
Kiállítási előzetes a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár történelmi monográfiáihoz és festményeihez

14

Summary

Andrej Pavlič

16

Beseda, dve o razstavi zgodovinskih monografij o Prekmurju in Porabju
Előzetes a muravidéki és a rábavidéki történelmi monográfiák a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtárban című kiállításhoz

19

Summary

20

Seznam razstavljenih monografij
A kiállított művek jegyzéke

Franc Obal

26

Umetnostno–zgodovinski pomen likovne zbirke
A gyűjtemény művészeti és történelmi jellege

38

Summary

40

Katalog razstavljenih slik
A kiállított műalkotások jegyzéke

45

Izbor reprodukciój likovne zbirke
Kiválasztását reprodukciój művészeti gyűjtemény

Introitus k razstavama zgodovinskih monografij in umetniških slik Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota

Kiállítási Előzetes a Muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár Történelmi Monográfiáihoz és Festményeihez

»Kaj je to Slovenska Krajina?

Što pozna te kraj?

Prle smo nikaj ne šteli od toga imena po Novinah, zdaj pa vsakši den čujemo to reč.

Ne mislite pa, da je to kakši kraj daleč od nas, za visikimi bregi prek Müre.

Ne. Slovenska Krajina je naš rojstni kraj, je blagoslovljena dežela od bistre Müre gor do sive Rabe, od slovenske zemle pri Radgonji dol do bele Lendave.

To je rodovitna zemla, štero namakajo reke Müra, Črnc, Ledava i Raba.

To je naša materna zemla, štero že skoro dve jezero let namaka tudi znoj slovenskoga lüstva.

V to zemlo so prišli naši slovenski očaki, gda je ešče Madžarov niti v Europi ne bilo.

Tü so gospodarili, tü se veselili i žalostili Slovenci, či jim je šlo dobro ali slabo.

Že pred jezero leti so stale po zeleni bregah po Goričkom i v lendavski goricaj bele cerkvice, že pred jezero leti je cvelo drevje po goščavah i ogradih i rožice po šörki poljih Slovincov.

Že dosta več kak jezero let se čüje od bistre Müre do zelenoga bükovja slovensko spevanje kopačov, koscov i žnjecov.«

»Milyen ez a Szlovén Vidék?

Ismeri valaki ezen tájat?

Régebben nem is találkoztunk ezzel a névvel a Novinében, most meg minden nap emlegetik.

Ne gondolják, hogy ez egy valamilyen tölünk eső vidék, valahol magas hegyek között a Mura folyón túl.

Nem. A Szlovén Vidék ez a mi szülőföldünk, áldott haza a csillogó vizű Murától egészen a szürke színű Rábáig a Radgona környéki szlovén területektől egészen Lendváig.

Ez egy gazdagon termő terület, amelyet a Mura folyó, a Fekete-ér, a Lendva és a Rába táplál.

Ez a mi szülőföldünk, amelyet majdnem kétezer éve a szlovén nép izzadsága öntöz.

Szlovén elődeink már akkor itt éltek, amikor a magyarok még ide sem értek Európába.

Itt gazdálkodtak örömben és bánatban a szlovének, akkor is, amikor jól, vagy nehezen éltek.

Több mint ezer évvel ezelőtt a zöldellő goričkoi és a lendvahegyi lankákon fehér kis kápolnák álltak, több mint ezer éve terebélyesedtek itt a szlovén erdők fái és virágoztak a széles nagy mezők.

Több mint ezer éve már, hogy a tisztavizű Murától egészen a zöldellő bükkfaerdőkig idehallatszik a szlovén kapások, kaszások és az aratók éneke.«

Glede na to, da še danes marsikdo na Slovenskem ne ve, kje pravzaprav sta pokrajini Prekmurje in Porabje, smo za začetek uvoda v naš katalog vzeli del sestavka iz Kleklovih Novin, objavljenega 20. maja 1923 (št. 20, 1. str.), v katerem nam nepodpisani avtor, najbrž pa gre za urednika in izdajatelja časnika Jožefa Klekla–st. samega, obe pokrajini lepo umešti v njun zemljepisni prostor med rekama Muro in Rabo. V času, ko je uvodni člančič objavil, smo Prekmurci že skoraj štiri leta bili priključeni k Sloveniji, porabski pa so – žal – ostali zunaj njenih oziroma jugoslovanskih meja, torej pod Madžarsko. Sicer se Slovencem, rojenim in živečim tostran Mure, neredko zazdi, da z one, druge strani še danes, po več kot devetdesetih letih priključitve, niso sprejemani s posebnim navdušenjem. Predvsem oblastna prestolnica, pravzaprav pravilneje povedano glavno mesto Slovenije (saj Ljubljana nikoli ni bila prestolnica in – upajmo – nikoli ne bo!), bi bila posebej v teh kriznih časih najraje, da se levi breg reke Mure nikoli ne bi priključil k desnemu. To verjetno ni čisto res, to so več ali manj le posameznikovi osebni občutki, največkrat pa skeptična natolcevanja določenih skupin intelektualcev, hranjena bolj s socialnimi strahovi, kot utemeljevana s stvarnostjo. Ali pač? Kdo bi vedel ...

Če smo čisto odkriti, dobronamerni in poštene, se Prekmurci pravzaprav imamo pravico štuliti zraven

Tekintettel arra, hogy még ma is megtörténik Szlovéniában az, hogy egyesek nem tudják pontosan, hogy hol és merre van Muravidék és Rábavidék. Ezen kiállítási katalógusunk bevezetőjének előzeteseként épp ezért idézzük a Klekl-féle Novine c. lap 1923. május 20-án (20. szám 1. old.) ezt a kis aláírás nélküli szöveget, amelyet valószínűleg id. Jožef Klekl a lap szerkesztője és kiadója írt s pontosan behatárolja ezt a két vidéket a Mura és a Rába folyók közötti területen. Amikor ez a kis bevezető szöveg akkor megjelent, mi muravidékiek már négy éve Szlovéniához tartoztunk, a rábavidékiek – sajnos – a jugoszláv határon kívül, Magyarországon maradtak. Még ma is azon szlovének, akik a Mura folyó ezen az oldalán születtek és élnek, gyakran elgondolkodtak azon, több mint kilencven év után ezen terület a többségi nemzethez való csatolást követően, miért nem fogadják el őket. Többek között a hatalmi szerveket összpontosító főváros, pontosabban Szlovénia fővárosa (mint tudjuk Ljubljana az előző időszakokban nem volt székhely s – reméljük – nem is lesz soha!) s ezekben a krízisekkel teli időszakban egyesek viszonyulásából arra következtetünk, hogy talán felesleges volt a Mura folyó bal partján lévő területet odacsatolni a jobb oldalához. Ezen következtetés valójában talán nem is lehet teljesen igaz, vagy mondhatjuk ezt valamilyen egyéni megérzésnek, esetleg egyes értelmiségi körök felkorbácsolt szkeptikus hozzáállásának, tekintettel a jelen időszak megalapozott szociális félelmeinek. Vagy valami más lenne? Ki tudja ...

Ha valóban nyíltan, jószándékkal és őszintén akarunk szólni, mi muravidéki emberek nem akarunk rosszakaratúan

v gmotnem smislu večjim in bogatejšim slovenskim pokrajinom. In porabski Slovenci imeti za Slovence. Zakaj? Morda že samo zategadelj, ker smo samo nekaj let več kot stoletje in pol za Dalmatinovo Biblijo dobili v svojem narečju prevod Nove zaveze Svetega pisma izpod peresa Števana Küzmiča (Nouvi zákon ali testamentom, Halle 1771), prvo ohranjeno tiskano knjigo, to je Ferenc Temlina (rojen neznano kdaj na Krajni, kdaj in kje je umrl, tudi ni znano) Mali Katekizmus, pa že šestinšestdeset let pred Küzmičem (Halle 1715). Kmalu za evangeličanom Števanom Küzmičem (1723–1779) je kar sedem knjig priredil in izdal katoliški pisec Mikloš Küzmič (1737–1804), Jožef Košič (1788–1867) je bil prvi prekmurski etnolog in zgodovinar in pisal take vrste knjig, itd. In drugi, mlajši, od že imenovanega Jožefa Klekla–st. (1874–1948), izdajatelja prekmurskega katoliškega tiska v prvih desetletjih 20. stol., naprej, do že priznanega vseslovenskega pisatelja Miška Kranjca (1908–1983) v času po Kleklu–st., pa tudi mnogih drugih, ki so se – razen redkih izjem – vsi po vrsti zavzemali za slovenstvo prekmurskega in porabskega človeka. Naši predniki so potemtakem s književnim delom svojih vodij – največkrat evangeličanskih in katoliških duhovnikov – živeli bogato duhovno življenje, ohranjali slovenski jezik in slovenstvo, bili tolerantni do drugače verujočih, do drugače mislečih (npr. do madžaronov), do madžarske državne in verske oblasti, do madžarskih ljudi ... Taki smo Prekmurci in

beleavatkozni a jobb körülmények között lévő és a gazdagabb szlovén régiók életébe. S a rábavidéki szlovéneket is szlovéneknek nevezzük. Miért? Mert több mint másfél évszázaddal ezelőtt a Dalmatin-féle Biblia után Števan Küzmič fordításában a saját nyelvjárásunkban megjelent a Szent Írás Új Szövetsége (Nouvi zákon ali testamentom, Halle 1771), mint az első megőrzött nyomtatott könyv. Azt követte Temlin Ferenc (ő Krajnán látta meg a napvilágot, de a születési, a halálozási éve s helye ismeretlen) Kis Katekizmus (Mali Katekizmus), hatvanhat évvel Küzmič fordítása előtt (Halle 1715). Az evangélikus vallású Števan Küzmič (1723–1779) után Mikloš Küzmič (1737–1804) katolikus író további hét könyvet szerkesztett és adott ki. Jožef Košič (1788–1867) volt az első muravidéki néprajzi gyűjtő és történész, aki maga is írt hasonló könyveket. S illő szólni a fiatalabbakról is – az előzőekben említett id. Jožef Kleklről (1874–1948), aki a XX. század első felében a muravidéki katolikus sajtótermékek kiadója volt, s többiekéről egészen a szlovén nyelvterületen közismert Miško Kranjccról (1908–1983), s mindazokról, akik – néhány kivétellel – maradádot alkottak ezen a téren s sokat tettek a muravidéki és a rábavidéki emberek szlovén nemzeti öntudatának megőrzése érdekében. Elődeink az irodalom területén – jobbára az evangélikus és a katolikus lelkészek közreműködésével gazdag szellemi hagyatékkal rendelkeztek. Megőrizték a szlovén nyelvet, a nemzeti öntudatot, toleránsak voltak a többi vallási felekezet tagjai, a másként érző és gondolkodó (pl. a magyarpártiak), valamint a magyar állami és vallási vezetők, s a magyar emberek iránt... Ilyenek vagyunk mi muravidéki és rábavidéki emberek ma is.

Porabci še danes. Zato nas potrebuje tudi desni breg reke Mure oziroma »prestolnica« Ljubljana. Zato tudi mora na vse možne načine vzpodbujati našo ustvarjalnost, podjetnost in samozavest.

Da so bili naši predniki ustvarjalni, podjetni, samozavestni priča naša zgodovina. Da smo ustvarjalni, manj pa podjetni in samozavestni njihovi nasledniki, pričata razstavi Pokrajinske in študijske knjižnice iz Murske Sobotice. Prva z naslovom Zgodovinske monografije o Prekmurju in Porabju postavlja na ogled nekaj nad petdeset eksponatov knjig, ki govorijo o zgodovini Slovencev, živčih dolga stoletja pod madžarsko nadoblastjo, pod Ogrsko, in o času po priključitvi večjega dela levega Murinega brega k Jugoslaviji, torej o času med obema velikima vojnama, ter seveda o tistem po koncu druge svetovne vojne. Če izvamemo prej omenjenega Jožefa Košiča in še nekatero starejše pisce, je najboljši poznavalec starejše prekmurske zgodovine dr. Ivan Zelko (1912–1986), ki jo je predstavil v mnogih znanstvenih člankih, od katerih jih je kar nekaj objavljenih v tu razstavljeni obsežni monografiji Zgodovina Prekmurja. Izbrane razprave in članki, Pomurska založba Murska Sobota, 1996. Razen njega so od starejših raziskovalcev tukajšnje preteklosti in nekdanjega življenja najbolj znani npr. Ivan Škafar (1912–1983), dr. Jožef Smej (1922) in še nekateri, med mlajšimi pa dr. Andrej Hozjan (1964).

Ezért van szüksége ránk a Mura jobb partján élőknek, illetve Ljubljanának. Ezért kell, hogy minden lehetőséget kihasználva támogassák kezdeményező- és alkotókészségünket, valamint erősítsék a nemzeti öntudatot.

Tekintettel arra, hogy elődeink mennyire voltak tettekések, kezdeményezők s öntudatosak bizonyítja azt a múltunk is. Bátran állíthatjuk azt, hogy valóban tettekések voltunk, de kevésbé kezdeményezők és öntudatosak, bizonyítja ezt a Területi és Tanulmányi Könyvtár két kiállítása. Az első címe: Válogatás a Muravidékről és a Rábavidékről szóló monográfiák közül. Ennek keretében több mint ötven könyvet állítottunk ki, amelyek a szlovének történelmével foglalkoznak, akik hosszú évszázadokon át a magyar hatalom, Magyarország, majd a Mura bal partján lévő nagyobb terület összekapcsolását követően Jugoszláviához kerültek. Gondolva itt a két nagy világháború közötti, illetve a II. világháború utáni időszakra. Ha kiemeljük az előzőekben említett Jožef Košičot s néhány régebbi író elmondhatjuk, hogy a régi muravidéki szlovén irodalom legjobb ismerője dr. Ivan Zelko (1912–1986) volt, aki számos tudományos szakcikkben, amelyek közül néhány megjelent az itt bemutatásra kerülő Zgodovina Prekmurja. Izbrane razprave in članki (Muravidék története. Válogatott tanulmányok és cikkek) c. terjedelmes monográfiában, amely a muraszombati Pomurska založba keretében jelent meg 1996-ban. Ki kell emelnünk az idősebb irodalomtörténeti kutatók közül még Ivan Škafart (1912–1983), dr. Jožef Smej (1922) s a többieket, míg a fiatalabb korosztályból dr. Andrej Hozjant (1964). Muravidék

O novejši zgodovini Prekmurja in Porabja pa pišejo npr. prof. dr. Matija Slavič (1877–1958), on predvsem o prelomnem času po prvi svetovni vojni, Miroslav Kokolj (1906–1989), katerega najpomembnejše delo je obsežna razprava Prekmurski Slovenci: od narodne osvoboditve do nacistične okupacije 1919–1941, Pomurska založba Murska Sobota, 1984, in še nekateri zgodovinarji, med mlajšimi npr. Metka Fujs (1959). Škoda le, da se nihče od mlajših ne loti pisanja monografije, v kateri bi bilo življenje prekmurskih in porabskih Slovencev (ki so jih v času Slovenske Krajine ali še prej Slovenske okrogline ostali Slovenci imenovali ogrske Slovence) skozi stoletja jedrnato in v celoti predstavljeno na enem mestu. To si želi tudi avtor te razstave bibliotekar specialist Andrej Pavlič v svoji spremni besedi v katalogu.

Druga razstava postavlja na ogled izbor umetniških stvaritev iz likovne zbirke Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota. Razstavljene eksponate in njih avtorje v katalogu zelo podrobno predstavi umetnostni zgodovinar mag. Franc Obal, ki je tudi avtor te razstave. Izbral je dvaindvajset slik in eno umetniško fotografijo. Čeprav je knjižnična likovna zbirka sorazmerno majhna po številu (vsebuje nekaj manj kot petdeset enot), so dela, ki so razstavljena, umetniško vredna; vsako po svoje se preko svojega avtorja odziva na pokrajino, ki jo prikazuje, in na čas, na umetniško obdobje, v katerem je nastalo.

és Rábavidék újabb kori történelmével, kimondottan az I. világháború utáni időszakkal dr. Matija Slavič (1877–1958) professzor foglalkozott. Őt követi Miroslav Kokolj (1906–1989), kinek legjelentősebb s legterjedelmesebb műve a Prekmurski Slovenci: od narodne osvoboditve do nacistične okupacije 1919–1941, Pomurska založba Murska Sobota, 1984. (Mura-vidéki szlovének: a nemzeti önállósodástól a náci megszállásig 1919–1941). A fiatalabb történetész korosztály tagjai közül megemlítenék még Metka Fujs (1959) történetst. Kár, hogy a fiatalabbak közül nem foglalkoznak többen a muravidéki és a rábavidéki szlovének történelmével (akik a Szlovén Krajina idején megmaradtak szlovéneknek, s magyarországi szlovéneknek nevezték magukat) s az elmúlt évszázadok során egy tömbben ugyanazon a területen élnek ma is. Ez a kívánsága Andrej Pavlič szakkönyvtárosnak is, aki a katalógus bevezető szövegét írta, s egyben ezen kiállítás megalkotója.

A másik kiállítás keretében a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár képzőművészeti gyűjteményében található alkotásokat mutatjuk be. Az itt látható műveket s azok alkotóit részletesebben mag. Franc Obal művészet-történetész mutatja be ezen katalógusban, aki egyben ezen kiállítás megalkotója. Ő huszonkét képzőművészeti alkotást és egy művészi fotót választott ki. Tekintettel arra, hogy könyvtárunk képzőművészeti gyűjteménye szám szerint igen szerény (valamivel kevesebb mint ötven alkotást foglal magába), az itt bemutatott alkotásoknak nagy művészeti értékük van. Minden alkotás a megalkotóján keresztül kapcsolódik ehhez a a vidékhez, az itt bemutatott tájhoz,

Nekdanjim in sedanjim knjižničnim delavcem nam je v ponos, da smo jih večino v ustanovo dobili v dar. Največ nam jih je bilo podarjenih ali odkupljenih v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja, nekaj pa tudi v zadnjih treh desetletjih. Za darove se posthumno zahvaljumem že preminulim slikarkam in slikarjem darovalcem ter njihovim živečim sorodnikom, predvsem pa živečim umetnikom donatorjem, npr. akad. slikarju Feriju Mesariču, ki naše občasne edicije tudi tehnično opremlja, akad. slikarju Štefanu Hauku, njemu predvsem za restavriranje tu razstavljene Mesaričeve slike z naslovom Fant, ki se je hudo poškodovala ob selitvi fonda iz nekdanjega študijskega oddelka v Hartnerjevi vili v nove knjižnične prostore, slikarju Andreju Gönterju predvsem za »lepotno opremljanje« naših nekdanjih razstav v študijski knjižnici, za slike slikarjem Lojzetu Veberiču, Žigu Brkiču, Karlu Kosednarju in drugim, v zadnjem času predvsem tudi slikarjem samoukom.

Nenazadnje se moram zahvaliti nekdanjima ravnateljema Študijske knjižnice Murska Sobota, to je Štefanu Sedonji in Nikici Brumnovi, njej posthumno, saj sta po ustanovitvi najmlajše študijske knjižnice v Sloveniji, kar se je v Murski Soboti zgodilo sredi 50. let prejšnjega stoletja, znala pritegniti že umetniško uveljavljene slikarje ali pa celo mlajše, ki so se šele začeli prav uveljavljati, da so knjižnici podarjali svoja umetniška dela in jo na tak način

s azon évekhez, s művészi korszakhoz, amely során keletkeztek. Az egykori és a jelenlegi könyvtárosok büszkék arra, hogy ezen művek nagyobb részét az ötvenes és a hatvanas évek folyamán az intézmény ajándék formájában kapta, vagy vásárolta meg, míg néhány alkotás pedig az utóbbi három évtizedben került hozzánk. Az ajándékokat posztumuszként szeretnénk megköszönni azon festőknek s ajándékozóknak, akik már nincsenek közöttünk, illetve azok élő hozzátartozóinak. Köszönettel tartozunk a donátoroknak, többek között Feri Mesarič akadémiai festőművésznek, aki könyvtárunk egyes kiadványait nyomtatásra előkészítette, Štefan Hauko akadémiai festőnek, aki az itt bemutatásra kerülő Mesarič: Legényke c. festményét restaurálta. Ez az alkotás az új könyvtári épületbe való költözéskor a muraszombati Hartner villából való átszállítás során, ahol a szakkönyvtári részletünk működött – komolyan megsérült. Köszönettel tartozunk Göntér Endrének, aki a tanulmányi könyvtárban szervezett kiállítások felállításában gyakorta közreműködött, Lojze Veberičnek, Žiga Brkičnek, Karel Kosedarnak s a többieknek, valamint azon autodidakta festőknek, akik az utóbbi időben kiállítanak könyvtárunkban.

Nem utolsó sorban köszönettel tartozom a muraszombati Tanulmányi Könyvtár valamikori két igazgatójának is, név szerint Štefan Sedonjának és Nikica Brumennek, az utóbbinak már posztumuszként. Az ötvenes évek közepén, az akkor megalakuló muraszombati Tanulmányi Könyvtárban, amely azon időszakban a meghatalabb volt egész Szlovéniában – sikerült együttműködésre bírni a művészi körökben akkor

likovno bogatili, likovno opremljali. Od nekaterih mlajših sta njihove začetne stvaritve tudi odkupovala in jim tako – nekaterim še študentom likovne akademije – omogočala lažji študij. Jim pri študiju v gmotnem pogledu vsaj malo pomagala. In za to sta znala (pri)dobiti, najti denar, javna finančna sredstva!

Danes, pol stoletja in več za tem, aktualni ravnatelj soboške knjižnice (uradni dokumenti ga po novem imenujejo direktor) nima dovolj sredstev niti za knjige, kaj šele, da bi novo knjižnico opremil z novimi slikarskimi, kiparskimi umetniškimi deli in umetniško vrednimi tapiserijami ali fotografijami. S pohištvom, knjižnimi policami in tehničnimi pripomočki nima opremljenih še pet, šest novih knjižničnih prostorov! Država pa mu napoveduje (pravzaprav njeno Ministrstvo za kulturo), da bo v letu 2011 dobil manj denarja za nakup gradiva, kot ga je za letošnje, v letu 2012 pa še manj, kot v letu poprej, torej v 2011! In zdaj da bi trošil denar za umetniška dela? Ne, tega ne bo doživel!

Najbrž se bo marsikdo vprašal, zakaj postavljamo obe razstavi prej v Monoštru (september) kot v Murski Soboti (oktober). Res, zakaj? Zato, ker smo zanju na razpisu dobili od Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu nekaj denarja. Zato. Dobili pa ga nismo le za obe razstavi, temveč tudi za delovanje potujoče knjižnice med porabskimi

már elismert, köztük számos fiatal művészt, akik néhány alkotásukat a könyvtárnak ajándékozták, mindezzel tovább gazdagítva s bővítve annak képzőművészeti gyűjteményét. Egyes fiatal, kibontakozó félben lévő – még a képzőművészeti akadémián tanuló fiataloktól ezen műveket megvásárolták, megkönnyebbitve ezzel tanulmányi költségeiket. Bár ez tanulmányi költségeiknek csak egy kis hányada volt. S ezt akkor el tudták érni, pénzforrásokat szereztek és találtak, méghozzá az intézményi költségvetés keretében!

Ma, több mint fél évszázaddal később a muraszombati könyvtár vezetője (a hivatalos dokumentumok szerint igazgató, direktor) nem tud kellő pénzüsszeget biztosítani a könyvek vásárlására. Ily módon nincs lehetőség arra sem, hogy az új könyvtár belső tereit új képzőművészeti alkotásokkal, köztük festményekkel, szobrokkal, fali szöttesekkel, vagy művészfotókkal díszítsék. A jelen esetben öt-hat helyiség még nincs berendezve megfelelő bútorzattal, könyvpalcokkal s a hozzá tartozó műszaki felszereltséggel! Az állam (pontosabban a Művelődési Minisztérium) további megszorításokat helyez kilátásba – 2011-ben még kevesebb pénz folyósítanak állománygyarapításra, mint az idén. 2012-ben ezen támogatás tovább csökken majd az előző 2011-es évhez képest! S akkor most a közpénzeket művészeti alkotásokra költsük? Nem, ezt nem tehetjük meg!

Bárki megkérdezheti, hogy e mindkét kiállítást miért mutatjuk be most, szeptember folyamán Szentgotthárdon, majd október folyamán Muraszombatban. Valóban miért?

Slovenci. Nekateri občinski svetniki (sicer redkih prekmurskih občin) so namreč ugotovili, da tudi tu država Slovenija daje malo za Slovence v Porabju, madžarska država pa recipročno gledano za svojo manjšino sploh premalo. Prekmurci pa preveč! In tako smo v knjižnici napeli vse sile, da Porabje ne bi ostalo brez obiskov bibliobusa in brez vsebinsko in estetsko vredne sodobne slovenske knjige. Predvsem za mlade bralce. In smo na razpisu uspeli.

Zahvaliti se moramo zatorej prav lepo tudi Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, posebej gospodu ministru tega Urada in članu slovenske Vlade ter rednemu članu Slovenske akademije znanosti in umetnosti prof. dr. Boštjanu Žekšu, zahvaliti za denar, brez katerega ne bi bilo teh dveh – sicer po številu eksponatov skromnih, po vsebini in umetniški vrednosti pa zelo bogatih – razstav! In kmalu najbrž ne bi bilo tudi potujoče knjižnice med porabske Slovence, ki zelo uspešno izposoja slovensko gradivo na Gorenjem Seniku, v Števanovcih, Slovenski vesi in v Monoštru / Szentgotthárd, če denarja ne bi bilo tudi za bibliobus. To bi bila res škoda, nepopravljiva škoda za slovenski jezik, slovenstvo in slovenskega človeka v tem delu zahodne Madžarske, kjer približno tako ubrano kot v Prekmurju Slovenci in Madžari na oni strani v sožitju živijo Madžari, Nemci in Slovenci.

Azért, mert a Szlovén Kormány határon túl s a nagyvilágban élő szlovének hivatala pályázatán céleszközöket kaptunk. Nemcsak a két kiállításra, hanem még a rábavidéki szlovének könyvtári ellátására a bibliobusz keretében. Egyes községi képviselők (igaz kevés muravidéki községre mondható ez) megállapították, hogy a szlovén állam kevés pénzt ad a rábavidéki szlovének részére, míg a magyar állam saját kisebbségei részére a kölcsönösség elvét figyelembe véve még kevesebbet áldoz. A muravidékiek pedig sokat! S ily módon a könyvtárban minden erőnket összegyűjtve, hogy a Rábavidékre továbbra is eljusson a bibliobusz, figyelembe véve tartalmi és esztétikai szempontokat, ide is eljussanak a szlovén kortárs alkotók legújabb könyvei. Elsősorban a fiatal olvasóinkra gondoltunk. S a pályázaton eredményesek voltunk.

Elsősorban itt szeretném megköszönni a Szlovén Kormány határon túl s a nagyvilágban élő szlovének hivatalának, különösképpen dr. Boštjan Žekš miniszter úrnak, a Szlovén Kormány és a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia rendes tagjának anyagi támogatását, amely nélkül e két szerény, de tartalmilag és művészeti szempontból gazdag kiállítás nem jöhetett volna létre. S ha most nem kaptunk volna külön támogatást a bibliobusz részére, akkor talán a továbbiakban nem lett volna lehetőség arra, hogy a busz eljusson a rábavidéki szlovének közé, ahol mindeddig igen eredményes küldetést látott el Felsőszölnökön, Apátistvánfalván, Rábatótfaluban és Szentgotthárdon (Monošter) a szlovén nyelvű könyvtári állomány kölcsönzése

Zgodovinske monografije s knjižne razstave bodo čez približno dva meseca ponovno šle na knjižnične police in z njih med bralce. Vsa umetniška dela, ki so razstavljena na likovni razstavi (in še nekatera vrednejša, ki pa niso), pa bodo po predstavitvi v Monoštru in v njihovi matični ustanovi v Murski Soboti tudi stalno razstavljena, kar pomeni, da bodo krasila stene nekaterih prostorov nove knjižnične stavbe, torej njeno notranjost. Bog daj, da bi se kdaj steklo v knjižnico toliko denarja, da bi ga bilo dovolj ne le za knjige in drugo, neknjižno gradivo, temveč tudi za likovna umetniška dela, za bogatejšo likovno zbirko.

Jože Vugrinec, direktor PIŠK Murska Sobota

terén. Ez igazán nagy kár, nehezen visszafordítható esemény lett volna az itt élő szlovén emberek, a szlovénség és a nyelvhasználat terén Magyarország ezen nyugati felén. Mint Muravidéken a szlovének és a magyarok, a határ ezen oldalán is példaértékű együttélésben élnek itt a magyarok, a németek és a szlovének.

A könyvkiállítás keretében bemutatott történelmi monográfiák mintegy két hónap múlva visszakerülnek majd a polcokra, ismét olvasóközömben lesznek. Az alkotások, amelyek ezen képzőművészeti kiállítás keretében Szentgotthárdon bemutatásra kerülnek egyikük értékesebb, másikkal kevésbé), később a muraszombati könyvtárban egy állandó kiállítás keretében lesznek megtekinthetők. Ez azt jelenti, hogy az új könyvtár belső tereit, helyiségeit díszítik majd. Adjon az isten majd annyi pénzt a könyvtárnak, hogy az ne csak könyvek és nem hagyományos dokumentumok vásárlására legyen elég, hanem jusson belőle művészi alkotások megvételére is, tovább gazdagítva ezzel intézményünk képzőművészeti gyűjteményét.

Jože Vugrinec, igazgató

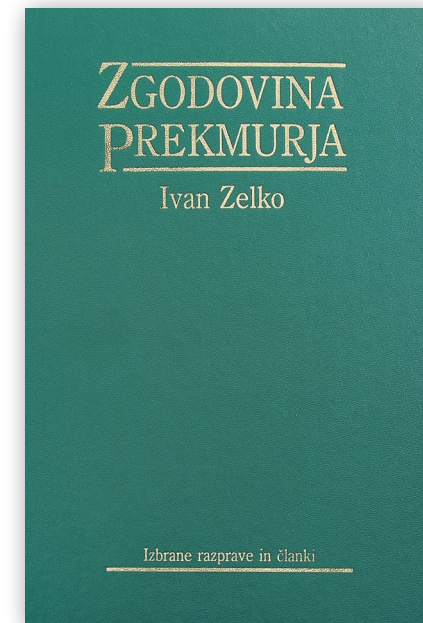
Summary

The two exhibitions organised by the Regional and Study Library of Murska Sobota show that the Prekmurje as well as the Raba Slovenians have been creative. The first exhibition entitled Selection of Historic Monographs on the Prekmurje and the Raba Region hosted by the Regional and Study Library of Murska Sobota shows a little over fifty books dealing not only with the history of the Slovenian population which had lived for centuries on end under Hungarian rule, within the borders of the Hungarian state but also with the time period following the annexation of the major part of the area on the left bank of the Mura River to Yugoslavia, i.e. the time period between the two world wars as well as the time period after World War Two. It is a shame that no historian undertakes the task of writing a monograph offering a concise, scientific and consistent survey of the life of not only the Prekmurje Slovenians but also the Raba Slovenians (who, during the times of the Slovenska Krajina or the Slovenska okroglina used to be called the Hungarian Slovenians by the population of Slovenia proper).

The second exhibition brings a selection of works-of-art from the fine arts collection of the Regional and Study Library of Murska Sobota. Although the library's collection is relatively small the exhibited works have a great artistic value; through its author each of the works reflects not only the countryside but also the artistic trends of the time period when it was created. The former as well as the current staff of the library are proud of the said collection most of which has been donated. Most of the works contained in the collection were donated or purchased during the Fifties and Sixties of the 20th Century in that some of them were acquired during the last three decades, although compared to the Fifties and Sixties the latter are relatively small in number. The library does not have any funds for works-of-art at its disposal for there are not enough funds for books and other related material. Thus the library is very much obliged not only to the deceased painters and their living relatives but also to the contemporary artists who have donated their works.

And, last but not least, why was it that both the aforesaid exhibitions were originally shown in Szentgotthard, Hungary only then followed by Murska

Sobota? The answer lies in the fact that the library had taken part in a competition by the Agency for Diaspora Slovenians of the Government of the Republic of Slovenia and had won some money in that the said money was meant not only for the two exhibitions but also for the mobile library servicing the Slovenian population of the Raba Region. Thus credit is due to the aforesaid agency, especially to its head, dr. Boštjan Žekš, Minister of Diaspora Slovenians for without the said funds the two exhibitions could not have been organised and the mobile library would have probably been defunct in the near future although it has done a great job in providing the Raba Slovenians with Slovenian books. Without this service the Slovenian people of the said region, their mother tongue and their culture would have been dealt a serious blow causing irreparable damage to the environment where the Hungarians, Slovenians and Germans live in harmony and understanding, very much like the Slovenians and Hungarians in the Prekmurje.

Beseda, dve o razstavi zgodovinskih monografij o Prekmurju in Porabju

Előzetes a muravidéki és rábavidéki történelmi monográfiák a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtárban című kiállításhoz

Prekmurje in Porabje sta v svojem zgodovinskem razvoju bili edini slovenski pokrajini, ki sta dolga stoletja bili politično, gospodarsko in kulturno sestavni del Ogrske. Leta 1867 so oblikovali Avstro-Ogrsko monarhijo, v kateri so prekmurski in porabski Slovenci živeli v okrajih Monošter, Murska Sobota in Dolnja Lendava. Zlom monarhije leta 1918 je pomenil vključitev Prekmurja v slovanski kulturni prostor, Porabje pa je ostalo del madžarskega. Po drugi svetovni vojni je obe pokrajini ločevala t. i. železna zavesa. Šele z nastankom samostojne države Republike Slovenije leta 1991 ter z njenim in madžarskim vstopom v Evropsko unijo so se tudi stiki med Prekmurjem in Porabjem izboljšali.

Posledica stoletij trajajočega zgodovinskega razvoja je nastanek številnih tekočih metrov dokumentiranega gradiva, ki jih v slovenskem, madžarskem, latinskem, nemškem in hrvaškem jeziku hranijo arhivi v Sloveniji, na Madžarskem, v Avstriji in na Hrvaškem. Rezultat dela v omenjenih ustanovah in prav tako v knjižnicah predstavlja pričujoča razstava izbora zgodovinskih ali sorodnih monografij, ki so plod raziskovalnega dela slovenskih in madžarskih avtorjev. Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota namreč že od ustanovitve Študijske knjižnice leta 1955 posveča veliko pozornost nabavi gradiva s področja domoznastva, katerega sestavni del so tudi zgodovinske monografije.

Muravidék és Rábavidék a történelmi fejlődés során egyedüli azon szlovének lakta területek közé tartozott, amely hosszú évszázadokon át közigazgatási, gazdasági és művelődési szempontból Magyarországhoz tartozott. 1867-ben jött létre az Osztrák–Magyar Monarchia, amely keretében a muravidéki és a rábavidéki szlovének a szentgotthárdi, muraszombati és alsólendvai járás területén éltek. 1918-ban, a Monarchia összeomlásával Muravidék a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz, míg Rábavidék Magyarországhoz került. A II. világháborút követően a két területet vasfüggönnyel zárták el egymástól. 1991-ben, az önálló Szlovénia megalakulását, illetve Magyarországgal és Szlovénia Európa Unió csatlakozását követően Muravidék és Rábavidék közötti kapcsolatok még jobban felélénkültek.

Az eltelt évszázadok történelmi fejlődési szakaszai során több folyó méter hosszú, jelentős számú szlovén, magyar, latin, német horvát nyelvű dokumentum gyűlt össze, melyeket a szlovéniai, magyarországi, az osztrák és a horvátországi levéltárakban őriznek. Ezen intézményekben s könyvtárakban összegyűjtött és megőrzött dokumentumokat hivatott most ezen kiállítás részben bemutatni, köztük olyan történelmi és hasonló témakörrel foglalkozó dokumentumokat, melyeket szlovén és magyar szerzők jelentettek meg. A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár, illetve 1955 óta, az akkori Tanulmányi Könyvtár megalakulását követően nagy figyelmet szentelt ezen helyismereti, helytörténeti és történelmi tárgyú kiadványok gyűjtésére s megőrzésére.

Z razstavo izbranih zgodovinskih monografij predstavljamo gradivo, ki je v lasti PiŠK Murska Sobota in se večinoma hrani tudi kot arhivski izvod. Z zgodovino Prekmurja se pretežno ukvarjajo zgodovinarji, ki v njem prebivajo ali iz njega izhajajo. Madžarski zgodovinarji se s Prekmurjem praviloma posebej ne ukvarjajo, ampak ga obravnavajo v okviru raziskovanj Železne in Zalske županije. Omenjeni prostor bi si gotovo zaslužil več pozornosti tudi zaradi večnacionalnega in večverskega značaja, česar slovenski prostor na desnem bregu reke Mure ne pozna. Tu bi omenil avtohtono madžarsko manjšino ter Jude, ki jih je tok časa skoraj iztrebil. Versko posebnost na tem prostoru predstavlja protestantizem v vseh njegovih različicah. Upati je, da bo z večjim uveljavljanjem slovenščine v Porabju izšlo še kakšno zgodovinsko delo o tem območju.

Monografije so razstavljene po abecednem redu, kot so navedene v katalogu. Časovno zajemajo pravadnino do sodobnosti. Tematsko obravnavajo politično, upravno, gospodarsko, cerkveno, kulturno in literarno zgodovino.

Andrej Pavlič

Ezen kiállítás keretében azon történelmi tárgyú monográfiákat szeretnénk bemutatni, amelyek a Területi és Tanulmányi Könyvtár gyűjteményét képezik, s javarészt az archív állomány keretében őrizzük azokat. Muravidék történelmével jobbra azon történészek foglalkoznak, akik itt születtek és itt élnek. A magyarországi történészek Muravidék történelmével kimondottan nem foglalkoznak. Kutatásaik során jobbra Vas és Zala megye keretében térnek ki ezen vidék történelmi viszonyaira. Megítélésünk szerint történelmi szempontból ezen vidék több figyelmet érdemelne, főleg a többnemzetiségű és a több vallási felekezetet magába foglaló mivolta miatt, amelyet a Mura folyó jobb partján élő szlovénység nem ismer. Itt külön kiemelném az őshonos magyar nemzetiséget és a zsidóságot, ezen utóbbi nemzetiség már majdnem teljesen kihalt. Vallási szempontból illő itt megemlíteni a protestáns vallási felekezeteket. Bízván abban, hogy itt Rábavidéken a szlovén nyelv szélesebb körű használata során újabb történelmi vonatkozású művek jelennek majd meg.

A kiállítás keretében a monográfiákat betűrendi sorrendben mutatjuk be, mint az a katalógusban is látható. A bemutatásra kerülő művek időrendi sorrendben – a kezdetektől napjainkig tekinthetők meg. Tematikai szempontból felölelik a vidék politikai, közigazgatási, gazdasági, egyházi, kulturális s irodalmi történéseit.

Andrej Pavlič

Summary

The author of the exhibition of books and the accompanying text wants to introduce over fifty historic monographs dealing with individual segments of the history of the Prekmurje and the Raba regions from prehistoric times and up to the present. The said monographs are owned by the Regional and Study Library of Murska Sobota. Not only Hungarian but also Slovenian researchers have dealt with the history of the aforesaid two regions, from various points of view, from cultural, economic and social points of view to military, ecclesiastic and political points of view.

Up to 1989 the so-called iron curtain between Slovenia and Hungary used to make it very hard for research work in the archives and libraries of the two countries to be done. With the fall of the iron curtain and the membership of both countries in the European Union access to both institutions has been rendered much easier and there is an enormous amount of unresearched material on the Prekmurje and the Raba regions awaiting researchers who

are keen and capable to dig into it, providing they can speak Slovenian, Hungarian, Latin, German and Croatian.

A keen eye of the visitor can spot several monographs, dealing with the Prekmurje and the Raba regions, along with a few items dealing with Protestantism as a special feature of the region, although one can miss items dealing with social and economic history of the 18th and 19th Century of the two regions

The author would love to see a historical survey of the Prekmurje and the Raba regions from the first colonisation and up to the present to be published in that maybe at some later point of time a more thorough monograph could be published.

Seznam razstavljenih monografij

A kiállított művek jegyzéke

Balogh, G. (1894).

Vasvármegye nemes családjai. Szombathely:
Bertalanffy József könyvnyomdája.

Benczik, G. et al. (2008).

Források a Muravidék történetéhez: szöveggyűjtemény
= Viri za zgodovino Prekmurja: zbirka dokumentov.
2 zv. Szombathely: Vas Megyei Levéltár, Zalaegerszeg:
Zala Megyei Levéltár.

Brumen, B. (1995).

Na robu zgodovine in spomina: urbana kultura Murske
Sobote med letoma 1919 in 1941.
Murska Sobota: Pomurska založba.

Dolnja Lendava v obdobju meščanstva: 1876–1945
= **Az alsólendvai polgárosodás korszaka: 1867–1945.**
(2003). Lendava: Galerija–Muzej.

Fényes, E. (1991).

Vas vármegye. Mostani állapota statistikai és
geographiai tekintetben. 1836. Vas megyei levéltári
füzetek 4. Szombathely: Vas Megyei Levéltár.

Fujs, M. in Orešnik, I. (1987).

Razvoj delavskega gibanja v Prekmurju med vojnama.
Murska Sobota: Pomurska založba.

Géfin, G. (1929).

A szombathelyi egyházmegye története (1777–1928):

Szily János, Herzan Ferenc gróf bíboros, Somogy Lipót
és Bőle András püspökök élete s működése. I. kötet.
Szombathely: a szerkesztő kiadása.

Godina, F. (1980).

Prekmurje 1941–1945: prispevek k zgodovini NOB.
Murska Sobota: Pomurska založba.

Göncz, L. (2001).

A muravidéki magyarság: 1918–1941.
Lendva: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.

Hari, T. (2000).

Zgodovina evangeličanske cerkve v Murski Soboti:
(s kratkim pregledom zgodovine protestantizma
v Prekmurju): ob 110–letnici murskosoboške
evangeličanske molilnice, 100–letnici evangeličanske
cerkvene občine Murska Sobota in 90–letnici
murskosoboške evangeličanske cerkve.
Murska Sobota: Evangeličanska cerkvena občina.

Holub, J. (1929).

Zala megye története a középkorban:
a megyei és egyházi közigazgatás története.
[Zalaegerszeg]: Zala megye közönsége.

Ivanocy, F. (2007).

Podatki k zgodovini tišinske župnije: (kronika).
Tišina: Župnijski urad.

Jerič, I. (2001).

Zgodovina madžarizacije v Prekmurju.
Murska Sobota: Stopinje.

Just, F. (2003).

Besede iz Porabja, besede za Porabje: pregled slovstva pri porabskih Slovencih. Murska Sobota: Franc–Franc

Just, F. (2000).

Med verzuško in pesmijo: poezija Prekmurja v prvi polovici 20. stoletja. Murska Sobota: Franc–Franc

Just, F. (2006).

Panonski književni portreti 1: Prekmurje in Porabje A–I. Murska Sobota: Franc–Franc

Katalog stalne razstave. (1997).

Murska Sobota: Pokrajinski muzej.

Kerčmar, V. (1995).

Evangeličanska cerkev na Slovenskem.
Murska Sobota: Evangeličanska cerkev v Sloveniji.

Kokolj, M. (1984).

Prekmurški Slovenci: od narodne osvoboditve do nacistične okupacije: 1919–1941. Murska Sobota: Pomurska založba.

Kokolj, M. in Horvat, B. (1977).

Prekmursko šolstvo: od začetka reformacije do zloma nacizma. Murska Sobota: Pomurska založba.

Košič, J. (1992).

Življenje Slovencev med Muro in Rabo: izbor del. Budimpešta.

Kovács, A. (2004).

Földreform és kolonizáció a Lendva – vidéken a két világháború között. Lendva: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.

Kovačič, F. (1926).

Slovenska Štajerska in Prekmurje: zgodovinski opis. Ljubljana: Matica Slovenska.

Kővágo, L. (1964).

A magyarországi délszlávok 1918–1919–ben. Budapest: Akadémiai kiadó.

Kuzmič, M. (2001).

Slovenski izseljenci iz Prekmurja v Bethlehemu v ZDA: 1893–1924: naselitev in njihove zgodovinske, socialne, politične, literarne in verske dejavnosti. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ljudje ob Muri – Népek a Mura mentén = Völker an der Mur = Ljudi uz Muru: zbornik referatov mednarodne znanstvene konference v Lendavi, 10.–12. maj 1995. (1996). Murska Sobota: Pokrajinski muzej. Zalaegerszeg: Göcseji Múzeum.

M agyarország történeti helységnévtára: Zala megye (1773–1808). (1996).

I., II. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat.

Magyarország vármegyei és városai. Vasvármegye. (1898). Budapest: Apollo.

Majcen, F. (1994).

Prekmurska četa: med Muro in Rabo: prispevek k zgodovini NOB v Prekmurju. Ljubljana: Enotnost.

Mikola, S. [1923].

A vendség multja és jelene.
Budapest: szerző kiadása.

Mukič, D. (2007).

Slovensko Porabje v 20. stoletju: diplomsko delo. Ljubljana: [D. Mukics].

Mukič, F. in Kozar, M. (1982).

Slovensko Porabje. Celje: Mohorjeva družba.

Payr, S. (1924).

A dunántúli evangélikus egyházkerület története. I. kötet. Sopron: Dunántúli Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület.

Prekmurje na obrobju ali v stičišču evropskih komunikacij: zbornik referatov z Znanstvene konference ob 80. obletnici priključitve Prekmurja k Sloveniji, Murska Sobota, 9. do 11. september 1999. (2000). Murska Sobota: Pokrajinski muzej.

Prekmurje. Seznam občin v abecednem redu, razvrščenih po sodnih okrajih z navedbo raznovrstnih podatkov. (1921).

Murska Sobota: Okrajno glavarstvo.

Prekmurški Slovenci v zgodovini: zbornik razprav o posebnih potezah zgodovinskega razvoja Prekmurja. (1961). Murska Sobota: Pomurska založba.

Protestantizem – zatočišče izgnanih na Petanjcih (Nádasdyjev dvorec): zbornik znanstvenega srečanja v Radencih in na Tišini (28. in 29. oktober 1999). (1999). Petanjci: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija. Ljubljana: ZRC SAZU.

Revolucionarno vrenje v Pomurju v letih 1918–1920: zbornik razprav s simpozija v Radencih od 27. do 29. maja 1979. (1981).

[Murska Sobota]: Pomurska založba.

Slavič, M. (1999).

Naše Prekmurje: zbrane razprave in članki. Murska Sobota: Pomurska založba.

Slovenska krajina: zbornik ob petnajstletnici osvobojenja. (1935).

Beltinci: Konzorcij.

Stipkovits, F. (1994).

Porabski Slovenci: dodatki k zgodovini porabskih Slovencev: 1945–1949 = Szlovének a Rábamentén:

adalékok a rábamenti Szlovének történetéhez
1945–1949. Celldömölk: Módszertani Szakcsoport.

Sušnik, F. (1929).
Prekmurški profili. Maribor: Slovenska Straža.

Šavel, I. (1994).
Prazgodovinske naselbine v Pomurju.
Murska Sobota: Pomurska založba.

Šebjanič, F. (1977).
Protestantsko gibanje panonskih Slovencev:
(od začetkov reformacije do obdobja dualistične
ureditve Avstro–Ogrske).
Murska Sobota: Pomurska založba.

**Škofija Murska Sobota 2006: zgodovinski oris
krščanstva v Pomurju: almanah ob ustanovitvi
škofije Murska Sobota.** (2006).
(ur. Zver. S. in Kuzmič, F.).
Murska Sobota: Župnijski zavod sv. Miklavža.

**Šiftar, V., Varga, S., Rogan, J., Ratiznojnik,
A., Hajdinjak, Š. in Kuzmič, F.** (1993).
Bančništvo in hranilništvo v Pomurju.
Murska Sobota: LB Pomurska banka.

Titl, J. (1970).
Murska reпублиka 1919.
Murska Sobota: Pomurska založba.

Trstenjak, A. (2006).
Slovenci na Ogrskem: narodopisna in književna črtica.
Maribor: Pokrajinski arhiv.

Trstenjak, A. (1905).
Slovenci v Šomodski županiji: zgodovinska,
narodopisna in književna črtica.
Ljubljana: Anton Trstenjak.

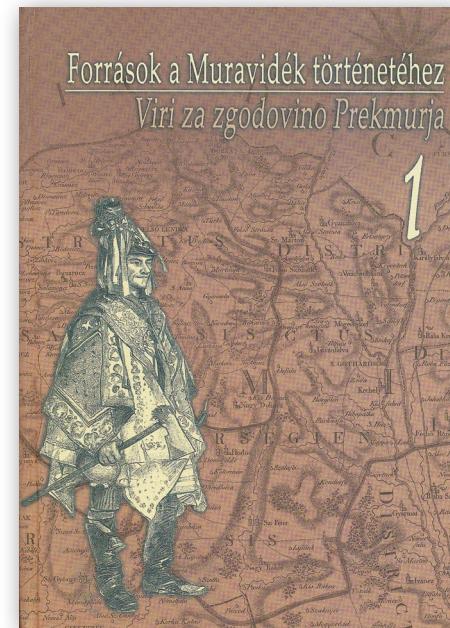
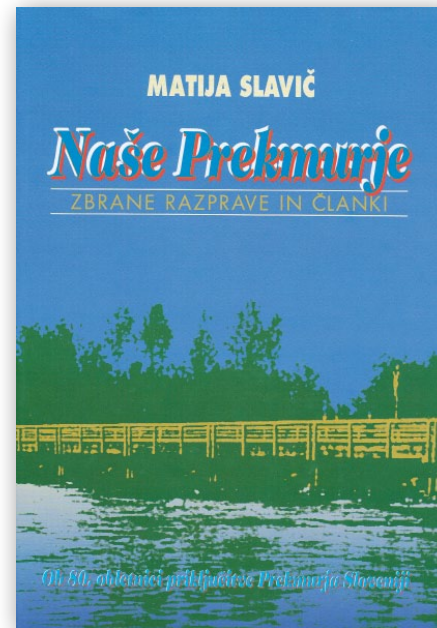
Zala megye archontológiája 1138–2000. (2000).
Zalaegerszeg: Zala Megyei Levéltár.

Zala megye ezer éve. [2001].
[Zalaegerszeg]: Zala Megyei Múzeumok.

Zelko, I. (1982).
Historična topografija Slovenije I.
Prekmurje do leta 1500.
Murska Sobota: Pomurska založba.

Zelko, I. (1996).
Zgodovina Prekmurja: (izbrane razprave in članki).
Murska Sobota: Pomurska založba.

Zgodovinska identiteta sveta ob Muri. (2008).
Murska Sobota: Pomurska akademsko znanstvena
unija PAZU.

Umetnostno–zgodovinski pomen likovne zbirke

A Gyűjtemény Művészeti s Történelmi Jellege

Likovno zbirko Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti sestavljajo slike, grafike in umetniška fotografija slovenskih ustvarjalcev različnih generacij in raznovrstnih slogovnih usmeritev. Najstarejša dela predstavljajo stvaritve slikarjev prve šolane generacije prekmurskih slikarjev, katerim se pridružujejo dela ustvarjalcev naslednjih generacij in dela tistih v Prekmurju živečih slikarjev in slikarjev, ki niso rojeni v Prekmurju, vendar so našo pokrajino na kakršen koli način zaznamovali na likovnem področju.

Najstarejši med njimi je Cvetko (Florijan) Ščuka. Rojen 1895 v Trstu, Barkovlje, umrl 1987 v Žalcu. Leta 1921 je končal študij slikarstva na akademiji v Firencah. V letih od 1922 do 1953 je poučeval risanje na gimnazijah v Idriji, Murski Soboti in Celju, kjer je ustanovil marionetno gledališče, izdeloval lutke, scene in režiral. Njegov mojstrsko izveden akvarel Kapela pri Radencih, 50. leta 20. stoletja, zrcali liričen značaj vinorodne krajine sončnega dneva z veliko svetlobe. Delo temelji na realistični risbi in mehko občuteni kompoziciji predmetnega sveta.

Slikar Ludvik Vrečič velja za prvega prekmurskega šolanega likovnega umetnika. Rojen 1900 v Skakovcih, umrl 1945 v Monoru pri Budimpešti. Leta 1928 je končal Visoko slikarsko šolo v Budimpešti, katere najpomembnejša profesorja sta bila István Réti in Gyula Rudnay. Odlično obvladane risbe, nastale še v dijaških letih na trgovski šoli v Zalaegerszegu leta

A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár képzőművészeti gyűjteményét különböző korosztályú szlovén művészek különböző művészeti irányzatok jellegét magukon viselő festmények, grafikák s művészfotók alkotják. A legrégebbi alkotások közé az első akadémiát végzett muravidéki festők művei tartoznak, majd ide kapcsolódik a következő hazai művész nemzedék, s azon Muravidéken élő festők és festőnők alkotásai, akik bár nem itt születtek, de művészi alkotásaik révén kapcsolódnak e tájhoz.

Közülük a legidősebb Cvetko (Florijan) Ščuka. 1895-ben született Triesztben, Barkovljén, s 1987-ben halt meg Žalecon. 1921-ben fejezte be a firenzei Képzőművészeti Akadémia festészeti szakát. 1922 és 1953 között az idrijai gimnáziumban rajzot tanított, később Muraszombatban és Celjében dolgozott. Celjében megalapította a bábszínházat, a bábkészítés, és a díszlettervezés mellett rendezéssel is foglalkozott. A Kápolna Radenci mellett c. akvarellje egy igazi mestermű a XX. század ötvenes éveiben készült, ahol az erős fényben úszó napsütötte szőlővidéket lírai módon sikerült ábrázolnia. A mű realiztikus alkotás s érzékeny kompozícióval mutatja be a választott téma világát.

Vrecsics Lajos az első akadémiát végzett képzőművésznk. Ő 1900-ban született Skakovcin, s 1945-ben halt meg a Budapest melletti Monoron. 1928-ban fejezte be a budapesti Képzőművészeti Akadémiát, ahol két kiváló tanára volt Réti István és Rudnay Gyula.

1916, že dokazujejo njegov veliki risarski talent in nadarjenost za likovno umetnost. V sliki Na gümli, 30. leta 20. stol, je izražena intimnost domačega bivanjskega in delovnega okolja v zemeljsko obarvanem koloritu rjavih, oranžnih, rdečih in rumenih na debelo nanesenih barvnih slojih in poudarjeni svetlobni vrednosti belih površin.

V prvo generacijo šolanih prekmurskih slikarjev spadata tudi Karel Jakob in Lajči Pandur.

Starejši Jakob je bil rojen 1908 v Lipovcih, umrl 1981 v Ljubljani. 1936 je diplomiral na Akademiji likovnih umetnosti v Zagrebu pri profesorjih Ljubu Babiću in Marinu Tartagliju. Od 1949 do 1963 je skupaj s slikarjem Rajkom Slapernikom vodil risarsko šolo Ivan Rob v Ljubljani, kjer je bil mentor številnim danes znanim slovenskim akademskim slikarjem. Po drugi svetovni vojni in srečni vrnitvi iz taborišč Flossenburg in Dachau je do konca svoje ustvarjalne poti ostal zvest realističnemu, lahko bi rekli celo dokumentarnemu upodabljanju panonskega pejzaža in kmečkega življenja. Upodobitev vasi Filovci, 1950, združuje najznačilnejše likovne prvine lirične, romantično občutene idilike panonskega miljeja – sončnega poletnega dne na vasi. Tudi v sliki Drevored s topoli iz 60. let 20. stol. nas navdihuje idealizirana podoba prašne ceste brez konca in kraja. Obe deli opredeljuje neizrazita linijska, vendar dovolj zgovorna deskriptivna risba.

Mint kitűnű rajztehetségre és sajátos képességére már 1916-ban felfigyeltek a zalaegerszegi kereskedelmi középiskolában. A Pajtában c. alkotása az 1930-as években készült az otthon és a mindennapi paraszti munkák iránti intimitást gazdag színkeverékkel, barna, narancssárga, piros és sárga színekben s a vászonra vastag rétegben felvitt színekkel mutatja be, a fehér mezőkben kiemelve ezzel a fény értékét.

Az első muravidéki iskolázott festő korosztályhoz sorolható Karel Jakob és Pandúr Lajcsi is.

Jakob 1908-ban született Lipovcin, s 1981-ben halt meg Ljubljanában. A zágrábi Képzőművészeti Akadémián 1936-ban szerzett diplomát Ljubu Babić és Marin Tartagli professzoroknál. 1949 és 1963 között Rajko Slapernikkel közösen a ljubljana Ivan Rob nevű rajziskolát vezették, ahol akkor számos ma már elismert és kiváló szlovén akadémiai festő mentora volt. A II. világháború végén szerencsésen hazatért a flossenburgi és a dachaui fogolytáborokból s egészen élete végéig a realista festészeti irányzatot képviselve, mondhatnánk dokumentum jellegűen alkotta meg képeit a pannon tájról és a paraszti életről. 1950-ben a Filovci c. festménye a lírai elemeket egyesíti a romantikus rácsodálkozással a pannon táj idillikus millőii voltára – ily módon ábrázolva a napsütötte falusi nyári délutánt. Az 1960-as években készült a Faszor c. festménye is, amely egy idealizált poros végtelenbe nyúló utat ábrázol. Mindkét műnél egy nem annyira feltűnő vonalvezetés figyelhető meg, de mégis egy sokatmondó deskriptív alkotások ezek.

Lajči Pandur je rojen 1913 v Lendavi, umrl 1973 v Mariboru. Leta 1936 je diplomiral na Akademiji likovnih umetnosti v Zagrebu pri profesorjih Ljubu Babiću in Tomislavu Krizmanu. Med 1942 in 1944 se je izpopolnjeval na akademiji v Budimpešti. Za Pandurja je značilna figuralna motivika veselih pivskih druščin pri omizjih in nedeljskih popoldnevih v zidanica, kot jo lahko vidimo na sliki Pred zidanico, 1962, ter živopisnost lončarskih sejmov. Oboje odraža izrazite vplive madžarskega slikarja Vilmosa Aba Nováka.

Vera Horvat in Franc Vrtačnik, akademska slikarja iz Ljubljane, sta bila v letih od 1949 do 1963 odlična likovna pedagoga v Murski Soboti. Nihče izmed njunih učencev ne more pozabiti požrtvovalnega prenašanja njunega znanja mladim rodovom. Prav gotovo sta po svoje prispevala k temu, da danes premore naša pokrajina sorazmerno veliko število šolanih likovnikov umetnikov.

Vera Horvat je rojena 1906 v Brežicah, umrla 2000 v Koprju. 1948 je diplomirala na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. V upodobitvi Rakičanski drevored, 1953, so barve nanesene s čopičem direktno na platno, brez predhodne skice, zato delujejo lahko in zračno. Uporaba slikarske lopatice, s katero je slikarka nanašala barve, strnjene v barvnih ploskvah, spremeni podobo pejzaža v prostorsko učinkujoče plane, ki so razporejeni od najtemnejšega v ospredju do najsvetlejšega v ozadju. Z njimi je

Pandur Lajcsi 1913-ban született Lendván s 1973-ban halt meg Mariborban. Ő 1936-ban szerzett diplomát a zágrábi Képzőművészeti Akadémián Ljubu Babić és Tomislav Krizman professzoroknál. 1942 és 1944 között további specializáción vett részt a budapesti Képzőművészeti Akadémián. Pandur Lajcsinál a figurális motívumok jellemzőek, ez látható a vásárnap délutánoként a borospince asztala mellett vidáman mulatozó társaságnál A pince előtt c. 1962-ben készült festményén, valamint a fazekasok vásári hangulatán. Mindkét alkotásán Aba Novák Vilmos neves magyar festő hatása érezhető.

Vera Horvat és Franc Vrtačnik ljubljana akadémiai festők, akik 1949 és 1963 között mint két kitűnő képzőművész tanár Muraszombatban dolgoztak. Egyik diákjuk sem tudja elfeledni nagy odaadásukat, lelkesedésüket, amely során tudásukat átadták az ifjú korosztály számára. Talán ennek köszönhető, hogy ma ezen vidék jelentős számú iskolázott képzőművésszel rendelkezik.

Vera Horvat 1906-ban született Brežicén, s 2000-ben halt meg Koperben. 1948-ban szerzett oklevelet a ljubljana Képzőművészeti Akadémián. A Rakičani fasor c. festménye 1953-ban készült, a színeket közvetlenül, minden előzetes vázlat elkészítése nélkül vitte fel a vászonra, ezért olyan könnyű és légies a kép. Festő lapátocskát használva, ezzel vitte fel a színeket, ily módon mesterien oldotta meg a háttért a sötét színekből a világossabbakba való átmenet között. Az olajrepce c. 1957-ben készült festményénél is használta ezt a módszert, s a mélységi perspektívát

v sliki z naslovom Repica, 1957, ustvarila globinsko perspektivo in poudarila konstrukcijsko prostranstvo panonske krajine.

Franc Vrtačnik je rojen 1921 v Ljubljani. Leta 1951 je končal specialko pri profesorju Gabrijelu Stupici na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. V letih 1953–1958 je služboval v Murski Soboti kot profesor risanja na gimnaziji. Njegovo slikarstvo korenini v problematiki kompozicije in v skrbno načrtovanih minimaliziranih barvnih kontrastih, posebej vidnih v motivih raznovrstnih tihožitij, na primer v sliki Tihožitje z jabolki, 50. leta 20. stoletja. Slika Pogled z gimnazije v Murski Soboti, prav tako nastala v 50. letih 20. stol., predstavlja izsek urbanega mestnega miljeja. V njej gradi slikar svoj osebni odnos do objektivnega sveta na introvertirani linearnosti risbe in svetlobnih vrednostih minimaliziranih barvnih odnosov.

Umetniški fotograf Jože Kološa – Kološ je s svojo osebnostjo pogojeno in notranje tankočutno doživeto umetniško fotografijo tvorno zaznamoval njen razvoj. Pionirsko vlogo je opravil z uvedbo kombinirane fotografije v 70. letih 20. stol. ne samo v ožjem pomurskem, temveč tudi v širšem slovenskem in mednarodnem prostoru. Rojen 1920 v Murski Soboti, umrl 1998 v Izoli. Strokovni izpit je opravil 1940 v Ljubljani, izpit za mojstra fotografije pa leta 1943 v Šopronu. Fotografske podobe vej v delu Vrbe odražajo dramatičen, črnobel kontrast med vertikalno štrlečimi

kiválóan oldotta meg, kihangsúlyozva vele a pannon vidék szerkezeti tágasságát.

Franc Vrtačnik 1921-ben született Ljubljánában. 1951-ben fejezte be szakosítását a ljubljanoi Képzőművészeti Akadémián Gabrijel Stupica professzornál. 1953–1958 között a muraszombati gimnázium rajztanára volt. Festészetének alapjaiban a kompozíció problematikáját és a teljesen kidolgozott minimalizált színek közötti kontrasztot figyelhetjük meg nála, különösen a csendéletek ábrázolásában, ezt példázza a Csendélet az almával c. alkotása, amely az 50-es években készült. A Kilátás a muraszombati gimnáziumból c. festménye szintén az ötvenes években készült s az urbánus környezet miliójének egy kiragadott részletét láthatjuk alkotásán. Festői hozzáállásában az introvertális lineáris ábrázoláson keresztül a tárgyi világhoz való viszonyát fedezzük fel, ahol sikeresen minimalizálta a fényerősség és a színek egymás közötti viszonyát.

Jože Kološa – Kološ fotóművész a maga belső, csendes mivoltával élte meg az alkotás szépségét, s ez adta meg neki a fejlődés lehetőségét is. A hetvenes évek során úttörő jellegű munkát végzett, nemcsak a szűkebb értelemben vett muravidéki térségben, hanem a szélesebb szlovén, illetve nemzetközi viszonylatban is. 1920-ban született Muraszombatban, s 1998-ban halt meg Izolában. A fényképész szakvizsgát 1940-ben tette le Ljubljánában, a fényképész mestervizsgát pedig 1943-ban Sopronban. A Fűzfák c. művészfotóján egy dramatikusan, fekete-fehér

metamorfózami črnih, močno razraščeni spletov vrbovih vej, in med lirično učinkujočo belino papirja v ozadju.

Slikar in grafik Vladimir Makuc, rojen 1925 v Solkanu, spada med najpomembnejše sodobne slovenske likovne ustvarjalce. Leta 1954 je diplomiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. V grafičnem listu Zvonik, 1960, ki ga štejemo med njegove prve grafične umetnine, se je že pojavila zanj značilna znakovna likovna govorica, polna simbolnih sporočil s prizorišča zvonika odmaknjene podeželske cerkvice. Delo je izvedeno v otipljivi tehnik reliefnega tiska lesoreza.

Avtodidakt Jože Horvat – Jaki je rojen 1930 v Murski Soboti, umrl 2009 v Nazarjih. Leta 1953 se je pridružil krogu hrvaških naivcev. 1959 se je izpopolnjeval v Karlsruheju, 1960 pa v Parizu. Leta 1957 je prvič samostojno razstavljaval v Murski Soboti. Zanj velja, da je bil med prvimi ustvarjalci pri nas, ki so prelomili z realističnim slikarstvom. Izhodišče je abstrakcija, ki mu je omogočila raziskovanje iracionalnega, magičnega, podzavestnega in simboličnega sveta. Slika Snopi, 50. leta 20. stol., je ena izmed njegovih zgodnjih del, ki odkriva občutek za izrazit iz notranjosti bruhač kolorit in abstrahirano formo žitnega snopa.

Slikar Vlado Sagadin je rojen 1930 v Beltincih. Končal je študij umetnostne zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Je ustanovni član Društva LIKOS od leta

kontrasztot helyez előtérbe a metaforizált fekete erős fűzfaágakon keresztül, háttérben pedig ott találjuk a lírikus hatást keltő fehér papírt.

Vladimir Makuc festő és grafikus 1925-ben született Solkanban, őt a legjelentősebb kortárs szlovén képzőművészeti alkotók között tartják számon. 1954-ben szerzett diplomát a ljubljanoi Képzőművészeti Akadémián. A Harangtorony c. 1960-ban készült művét az első grafikai alkotásai közé sorolják, tele képzőművészeti mondanivalóval, szimbolikus jelentésekkel a magányosan álló falusi harangtoronnyal. A mű egy fametszet lenyomatának segítségével készült.

Jože Horvat – Jaki autodidakta festő 1930-ban született Muraszombatban, s 2009-ben halt meg Nazarjeben. 1953-ban kapcsolatba került a horvát naív festői körökkel. 1959-ben Karlsruheben volt továbbképzésen, utána 1960-ban Párizsban. Első önálló kiállítását 1957-ben rendezték meg Muraszombatban. Róla elmondható, hogy azon első hazai festőművészek közé tartozik, aki eltávolodott a realiztikus festészettől. Kiindulópontja az absztrakció volt, ami lehetőséget adott az irracionális, mágikus, tudatalatti és a szimbolikus világ ábrázolására. A Búzakévek c. alkotása az ötvenes években készült, amely érzelmileg egy erős belső kiömlő színes kavalkádót sejtet a gabonakévek absztrahált formájában.

Vlado Sagadin festőművész 1930-ban született Beltincin. A ljubljanoi Bölcsészettudományi Kar művészettörténeti

1963 naprej. V sliki Panorama, 1963, prihaja do veljave postimpresionistična gradnja prostora krajine v velikih barvnih površinah in minimaliziranih zelenih tonih.

Izmed del slikarjev tretje generacije prekmurskih akademskih likovnih umetnikov, rojenih v 30. letih 20. stoletja, so v zbirki zajeta dela Ladislava Danča in Franca Mesariča.

Ladislav Danč je rojen 1932 v Prosenjakovcih, umrl 1979 v Murski Soboti. Leta 1959 je diplomiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Ploskovitost barvnega polja in ostra linija razbijeta kompozicijo v sliki z naslovom Zima, 1969, v geometrizirane, ostro obrobjene podobe hiš, ulic, dreves itd. V času delovanja skupine DHLM vključuje v svoja dela elemente ekspresivne figuralike in pop arta, kar lahko vidimo na sliki Mislec, 1971. Delo odraža ploskovni videz ornamentalnih in dekorativnih form deformirane človeške glave. Ta je naslikana v intenzivnih akrilnih barvah, ki vzbujajo v nas občutje dramatičnosti in napetosti razmišljujočega človeka.

Franco Mesarič je rojen 1938 v Mitrašincih. Leta 1965 je diplomiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Grafično delo Glava, 1959, je eno izmed Mesaričevih najzgodnejših grafič, nastalih še v študijskih letih na akademiji. Odraža ekspresivne prvine impulzivnega figuralnega slikarstva, posebej portreta, in s tem oznanja zgodnji odmik od tedaj prevladujočega

szakán szerzett diplomát. 1963 óta a LIKOS Egyesület alapító tagja. A Látkép c. alkotása 1963-ban készült a táj posztimpreszionisztikus ábrázolásával nagy színes mezőkkel s benne lekicsinyített zöld színárnyalatokkal.

A muravidéki akadémiai festők harmadik korosztályához sorolható Dancs László és Franc Mesarič, mindkettő a harmincas években született.

Dancs László 1932-ben született Pártosfalván, s 1979-ben halt meg Muraszombatban. A ljubljanaí Képzőművészeti Akadémián 1959-ben szerzett oklevelet. A Tél c. festményén (1969) kétdimenziós színes mezőkkel s erős vonalakkal szabdalta szét a kompozíciót. A geometrikus, a házakat, az utcákat és a fákat éles kontúrokkal szegte be. A DHLM csoport működése során expresszív figurális és a pop art elemeket fedezünk fel alkotásain – láthatjuk ezt a Gondolkodó c. (1971) festményén. A kétdimenziós alkotás tele ornamentikával és dekoratív formákkal egy eltorzult emberi fej formáját sejteti. Mindez nagyon erős akrill színekkel ábrázolva egy dramatikusan, feszülten gondolkodó ember hangulatát kelti a szemlélőben.

Franco Mesarič 1938-ban született Mitrašincin. 1965-ben szerzett oklevelet a ljubljanaí Képzőművészeti Akadémián. A Fej c. (1959) grafiikai alkotása a művész egyik legkorábbi műve, amely még egyetemi évei alatt készült. Egy expresszív indulatokkal teli figurális arckép ez. Ennek háttérében a realista festészettől való korai elszakadásra következtetünk. A Múterem c. (1960)

realističnega slikarstva pri nas. V grafički Atelje, 1960, je slikarju uspelo ustvariti podobo intimno občutenega delovnega prostora. O ustvarjalnem, osebno občutenem prostoru pričajo skrbno naložene slike na zidovih in liričnost tihožitnih predmetov. V drugi grafički z istim naslovom Atelje, 1962, opazimo prve abstrahirane forme slikarskega stojala, izražene v konstruktivnih zelenih in rjavih barvnih poljih. V sliki Fant, 1967, naj bi bili odsevi slikarjevega angažiranega odnosa do socialnega statusa upodobljenega mladega moža – slikarskega modela. Le-tega občutimo v pretanjenih, likovno usklajenih in notranje doživetih barvnih površinah. Deli Rojstna hiša Števana Kuzmiča v Strukovcih, 70. leta (?) in Stari mlin na Gornjem Seniku, 1995, sta vsaka po svoje zanimivi umetnini. Prvo delo odlikuje lahkotnost in zračnost motiva rojstne hiše velikega moža, najpomembnejšega prekmurskega evangeličanskega pisca, drugo pa konstruktiven način gradnje motiva starega mlina.

Slikar in grafič Lojze Veberič je rojen 1936 v Seliščih. Končal je Šolo za oblikovanje v Ljubljani in študiral na višji grafični šoli na Dunaju. Je ustanovni član Društva LIKOS v Murski Soboti leta 1963. Ciklus slik Vesolje, ustvarjen v letu 2009, je Veberič posvetil mednarodnemu letu astronomije. Eno od najlepših slik iz cikla, ki jo je poimenoval tako kot celoten cikel, torej Vesolje, je podaril soboški knjižnici. K znani podobi vesolja, ki nam ga je približala sodobna tehnologija, je slikar ustvaril še svojo likovno vizijo izrazito barvitega

grafikánál a művésznek sikerült megörökíteni a műhely egy intim pillanatát. Ezt bizonyítják a sajátágosan elrendezett képek a falon s a lírikus csendélet kellékei. A másik, szintén a Múterem címet viselő alkotás (1962) esetében a festőállvány első absztrahált formáit véljük felfedezni, erős konstruktív zöld és barna színű mezőkkel. A Legény c. (1967) alkotás egy korabeli ideális ifjú alakját tükrözi – modell alapján. Ezt érezteti a vékony, képzőművészeti szempontból összehangolt és belsőleg megélt színes mezőkkel. A Števan Kuzmič szülőháza c. alkotás a hetvenes (?) években készült, míg a Régi malom Felsőszölnökön c. festmény pedig 1995-ben. Mindkettő érdekes alkotás. Az első mű teli könnyedséggel, s légiiesen mutatja be a neves férfi szülői házat, aki a legjelentősebb muravidéki írónak számít. A másik kép jobban konstruktív motívumokból építkezik.

Lojze Veberič festő és grafiikus 1936-ban született Seliščen. Ljubljánában fejezte be az iparművészeti középiskolát, majd a bécsi Grafikai Főiskolán tanult tovább. 1963 óta a LIKOS Egyesület alapító tagja. Az Űr c. képek ciklusa 2009-ben indult, Veberič ily módon adózott a csillagászat nemzetközi évének. Az egész ciklus egyik legszebb alkotása ugyancsak az Űr címet viseli, s ezt a képet az alkotó a muraszombati könyvtárnak ajándékozta. Alkotásával egy úrbéli hangulatot teremtett, s benne a modern technológia, mindezt a festő saját színes víziójával, egy mozgásban lévő struktúrával ötvözte lírikus kifejező eszközöket felhasználva. Az alkotásokon

in strukturno razgibanega, lirično občutenega likovnega izraza. V delih, kjer je opazna izrazitejša poteza čopiča, se njegova podoba približuje ekspresionističnemu slikanju.

Slikar Karel Kosednar je rojen 1960 v Otovcih. Leta 1977 je zaključil šolanje na Šolskem centru tiska in papirja v Ljubljani. Izpopolnjeval se je v tehniki akvarela pri akademskem slikarju Janezu Kovačiču. V osebno občutenem akvarelu Študijska knjižnica v Hartnerjevi vili v Murski Soboti, 2009, prihaja do izraza realistično obvladovanje predmetnosti, ki v odločno izvedeni risbi poudarja čvrsto tektoniko sicer romantično zasnovane meščanske vile.

V likovni zbirki so zbrana dela, za katera lahko rečemo, da predstavljajo pomembne umetnine za vrednotenje razvoja likovne umetnosti 20. stoletja v Prekmurju, nekatera pa celo v širšem slovenskem prostoru. Med njimi je najdragocenejša slika Ludvika Vrečiča Na gümli, v kateri se razkrije slikarjeva v polnosti dozorela notranje občutena senzibilnost domačega kraja. Ta se pretaka skozenj z zemeljsko obarvano skalo žametnih rjavih, rdečih in oranžnih večplastnih barvnih nanosov. Pri tem izstopajoče svetlobne vrednosti belih površin postanejo osrednji nosilci slikarjeve ekspresije. S to sliko in številnimi drugimi deli, nastalimi v 30. letih 20. stoletja, je Ludvik Vrečič med prvimi pri nas uvajal slovensko Moderno ekspresionistične likovne prvine, ki temeljijo na izrazni moči avtonomno učinkujoče barve.

mogletošen erős ecsetvonások láthatók, alkotása nagyban közelít az expresszionisztikus festészet felé.

Karel Kosednar festőművész 1960-ban Otovcin születetet. 1977-ben fejezte be Ljubljánában a Papír és Nyomdaipari Középiskolát. További szakosodáson Janez Kovačič festőművésznél volt. A Tanulmányi Könyvtár a muraszombati Hartner villában c. akvarellje nagyon sok egyéni sajátosságot tartalmaz. Eljut egészen a realiztikus tárgyilagosság ábrázolásáig, a kiválóan megoldott tektonikus vonalvezetés erős, de mégis romantikus jelleget kölcsönöz ennek a polgári villaépületnek.

Ezen képzőművészeti gyűjtemény keretében olyan alkotásokat válogattunk össze, amelyek a XX. századi muravidéki képzőművészet remekművei, de megállják a helyüket egész szlovéniai viszonylatban is. Ezek között a legértékesebb Vrečics Lajos a Pajtában c. alkotása, amely azt igazolja, hogy a festő belsőleg teljes szenzibilitással átérezte a hazai táj varázsát. Ezt egy színes skálán átívelve eljut egy bársonyos barna, piros és narancssárga színig, amelyet a festő több rétegben vitt fel. A fehér mezők egészen kiemelik az alkotás témáját s ezzel a festő központi expresszivitásának adnak hangsúlyt. Ezzel a képpel, valamint a többi a XX. század harmincas éveiben keletkezett alkotásával Vrečics Lajos az elsők között került be a kortárs szlovén expresszionista művészek közé.

Tudjuk azt, hogy Karel Jakob nem követte a modern képzőművészeti irányzatokat, végig kitartott a világ

Znano je, da se Karel Jakob ni oprijel tokov moderne umetnosti in je ostal zvest realističnemu upodabljanju sveta, kljub imenitnemu uspehu, ki ga je dosegel z udeležbo na Razstavi moderne slovenske oblikujoče umetnosti v Ptuju leta 1941. Na njej je sodelovala trojica – Gojmir Anton Kos, Miha Maleš, France Gorše – in člani Kluba »Neodvisnih« – Zoran Didek, Zdenko Kalin, Stane Kregar, France Mihelič, Zoran Mušič, Nikolaj Omersa, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat, Marij Pregelj, Karel Putrih, Evgen Sajovic, Maksim Sedej, Karel Jirak, Karel Jakob (razstavni katalog, besedilo Fran Šijanec). Udeležba na tej pomembni likovni manifestaciji na pragu druge svetovne vojne dovolj prepričljivo govori o umetniški vrednosti Jakobovega slikarstva v obdobju po končani akademiji do druge svetovne vojne. Med njimi je gotovo najpomembnejše delo Podoba matere, 1938, s katero je dosegel uspeh v jugoslovanskem merilu. V primerjavi s tem dosežkom smemo šteti sliko Filovci za najbolj doživetni pejsaž liričnega realizma slikarjevega zgodnjega obdobja po drugi svetovni vojni. V njem namreč občutimo upodobljen utrip razpoloženja na vasi s slamnatimi hišami in prašno cesto. S svojo iskreno umetniško pripovednostjo in osebnim občutjem kmečke motivike predstavlja delo pomemben dosežek znotraj povojnega jugoslovanskega slikarstva socialističnega realizma.

Ladislav Danč in Franc Mesarič sta bila člana likovne skupine DHLM, ki sta ji pripadala poleg njiju še Štefan

realiztikus ábrázolása mellett, mégis az akkor elért sikereinek köszönhetően 1941-ben bekerült a Ptujban megrendezett kortárs szlovén iparművészeti kiállítás résztvevői közé. Ezen hárman vettek részt – Gojmir Anton Kos, Miha Maleš, France Gorše – és a »Neodvisnih« (Függetlenek Klubja) – Zoran Didek, Zdenko Kalin, Stane Kregar, France Mihelič, Zoran Mušič, Nikolaj Omersa, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat, Marij Pregelj, Karel Putrih, Evgen Sajovic, Maksim Sedej, Karel Jirak, Karel Jakob (olvasható a kiállítási katalógusban, amelynek bevezető szövegét Fran Šijanec írta). Ezen igen jelentősnek mondható képzőművészeti rendezvényen való részvétel, közvetlenül a II. világháború kitörése előtt igen meggyőzően bizonyítja Jakob festőművészi tehetségét. Közvetlenül az akadémia befejezése után egészen a II. világháború közötti időszakban igen nagyra értékelték. Ezek közül a legjelentősebb alkotásaként tartják számon édesanyja képét (1938), amellyel Jugoszláv szinten is kiváló eredményt ért el. Ezzel egyidőben ugyanilyen sikeresnek mondható a Filovci c. festménye. A művész korai alkotásai között itt találkozunk leginkább lírai átéléssel és realista ábrázolásmóddal a II. világháborút követő években. Szinte érezzük a képzőművész lüktetését a falusi szalmafedeles házak és porlepte utak ábrázolásában. A paraszti motívumok ábrázolásával jelentős helyet vívott ki magának a háború utáni jugoszláv szocrealista festők körében.

Dancs László és Franc Mesarič tagjai voltak a DHLM kézőművészeti csoportosulásnak, ide tartozott még Štefan

Hauko in Lojze Logar. Skupina je v času svojega delovanja od 1970 do 1975 s svojimi modernističnimi stvaritvami močno zarezala v do tedaj prevladujoči realizem in vnesla novega ustvarjalnega duha ne samo v likovno umetnost, temveč tudi v družbeno stvarnost in s tem postavila nove temelje za vrednotenje in razvoj moderne umetnosti v Prekmurju.

Delo Ladislava Danča Mislec je nastalo v vzdušju nove ustvarjalnosti članov skupine in kot tako predstavlja pomemben dosežek znotraj ekspresivne figuralike in pop-arta.

Grafika Glava in dva grafična lista z naslovom Atelje Franca Mesariča, vključeni v zbirko, pomenijo poleg risb, nastalih v četrtem razredu gimnazije, njegova najzgodnejša likovna dela. Njihov pomen je viden v prvi resni opustitvi realističnega podajanja predmetnosti ob koncu 50. in v začetku 60. let 20. stoletja in v iskanju lastnega izraza v ekspresiji in prvih poskusih abstrakcije predmetnosti. Slika Fant pa odkriva slikarjev zgodnji angažiran odnos do družbene stvarnosti.

Med deli likovnih umetnikov iz širšega slovenskega prostora, ki so bili povezani z likovno umetnostjo v Prekmurju, je dragocen grafični list Zvonik Vladimirja Makuca. Ne samo dejstvo, da je morda eden njegovih najzgodnejših ohranjenih grafik, temveč je edinstven primer izdelave lesoreza, ki mu je služil kot osnova za eksperimentiranje in iskanje lastnega načina tiskanja.

Hauko és Lojze Logar is. A csoport 1970 és 1975 között kifejtetten modern törekvéseivel nagy hatással volt az akkor még uralkodó realista irányzatra. Törekvései révén nem csak a képzőművészet terén, hanem az akkori társadalmi közeget új alkotói szellemiséggel töltötte fel, új alapokra helyezte, s újraértékelte a folyamatosan fejlődő modern művészeteket Muravidéken.

Dancs László Gondolkodó c. festménye ezen művészi csoport új alkotásai közé sorolható, s jelentős eredménynek számít az expresszív figurális és a pop artos ábrázolás terén.

A fej c. grafika és Franc Mesarič Műterem c. két műve is idetartoznak ezen gyűjteménybe, a művész legkorábbi alkotásai között tartjuk számon, még 4. osztályos gimnazista éveiben készültek. Mondanivalójából következtetve elsősorban a realista ábrázolásmóddal való szakítást véljük nála felfedezni, ez az ötvenes évek végén s hatvanas évek elején itt figyelhetjük meg a fiatal művész útkeresését az expresszív kifejezés mód, és az első tárgyias absztrakt próbálkozások felé. A Legény c. alkotásánál láthatjuk a festő aktív hozzáállását a társadalmi realitások felé.

Azon szlovéniai alkotók művei között, akik mégis kapcsolatban álltak a muravidéki képzőművészettel kiemelkedő helyet foglal el Vladimir Makuc Harangtorony c. grafikája. Tény az, hogy ez az alkotás a művész első korszakában készült, de egyedülálló fametszetnek

Deli Repica Vere Horvat in Tihožitje z jabolki Franca Vrtačnika zaslužita našo pozornost vsaj z dveh vidikov. Prvo delo predstavlja slikarkin osebni pogled na prekmurski pejzaž s tipično geometrizirano razdelitvijo prostorskih planov prekmurske ravnice; drugo delo pa odraža slikarjev introvertiran barvno usklajen in kompozicijsko uravnotežen odnos do slikarskega metiera.

Dela likovne zbirke Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti si zaslužijo pozornost tako širše javnosti kot tudi strokovne kritike. S predstavitvijo in katalogom razstavljenih del je opravljeno začetno, vendar pomembno delo za njeno prepoznavnost in oceno njihove umetniške vrednosti. Ne glede na različno kvaliteto in vrednost posameznih likovnih del predstavlja zbirka dragocen in vreden prispevek k spoznavanju naporov in prizadevanj sodobnih slovenskih likovnih umetnikov, ki so na svoj način prispevali h kulturnemu razvoju in s tem dvigu duhovnega in materialnega stanja ljudi in življenja v Prekmurju.

mag. Franc Obal

tekinthető, amely egyfajta kísérletezési alapot jelentett akkor az egyéni nyomtatási lehetőségek felé.

Vera Horvat Repce és Franc Vrtačnik Csendélet almával c. alkotások több szempontból is érdekesek számunkra. Az elsónél a festőnél a muravidéki táj ábrázolásánál tipikus mértani mezőket alkotva festette meg a muravidéki szántóföldeket. A másik mű esetében a festő introvertált színösszeállítással alakította ki a kompozíció egyensúlyát.

A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár képzőművészeti gyűjteményének darabjai egyaránt figyelemre méltónak számítanak mind a nagyközönség, mind a képzőművészeti kritikusok számára. Az alkotások ezen katalógusban való bemutatása jelentős kezdeti lépésnek számítanak, valamint művészi értékük meghatározása során. Tekintettel arra, hogy különböző minőségű és értékű képzőművészeti alkotásokról van szó ez egy értékes gyűjtemény, hiszen nagyban hozzájárul ahhoz, hogy megismerjük a modern szlovén képzőművészek törekvéseit, erőfeszítéseit a kulturális fejlődés és a muravidéki emberek szellemi tevékenységének és anyagi javainak gyarapítása terén.

mag. Franc Obal

Summary

The fine arts collection of the Regional and Study Library of Murska Sobota is comprised of paintings, prints and artistic photos of Slovenian artists of various generations and stylistic trends. The oldest items are the paintings created by the first academically trained generation of the Prekmurje painters, followed by the works of the artists of subsequent generations, complete with the works of the artists who live in the Prekmurje, who have not been born in the region but have found their home here and have through in creative work featured the region and its beautiful landscape.

The collection also features items which are of grave importance as regards the development of the Prekmurje fine arts creativeness of the 20th Century, some of them are ranked alongside the most important Slovenian works-of-art, for example the painting by Ludvik Vrečič entitled *Na gümli* for through this painting, along with many others created during the Thirties of the 20th Century, Vrečič was among the first painters to introduce expressionistic elements

into Slovenian modernism which are based upon the power of expression of autonomously effective colours. Karel Jakob, on the other hand, refused to adopt the features of contemporary art choosing to stick to realistic representation of modern world but he could still find a great deal of recognition and acclaim at the Exhibition of Modern Slovenian Fine Arts at Ptuj in 1941 and his taking part at the said manifestation of fine arts on the threshold of World War Two attests to great artistic value of his painting. His landscape *Filovci* can be ranked among the most touching examples of lyrical realism of his early artistic creativeness, right after World War Two. Through its sincere artistic narativeness and the painter's great feeling for rural motifs the said painting represents an important achievement within Yugoslav painting of post-war social realism.

Through their modernistic works-of-art Ladislav Danč and Franc Mesarič along with Štefan Hauko and Lojze Logar have during the time period from 1970 through 1975 made a great impact on the prevalent social realism of the time, introducing a new creative spirit not only into fine arts creativeness but also into social status quo of the time, whereby they have laid new foundations for evaluation and development of modern Prekmurje art.

The print entitled *Zvonik (Steeple)* by Vladimir Makuc is an important item among the works of artists from a broader Slovenian cultural space who have in any way been related to the fine arts of the Prekmurje, not only for the mere fact that it is possibly one of his earliest prints but also for the fact that it is a unique example of a woodcut which the artist has used as the basis for his experiments in search of his very own way of printing.

The two paintings, *Repica (Oil Rape)* by Vera Horvat and *Tihožitje z jabolki (Still Life With Apples)* by Franc Vrtačnik are very interesting from at least two points of view; the former reflects the painter's own view of the Prekmurje landscape featuring a typically geometric division of spatial elements of the Prekmurje flatland; the latter, however, reflects the painter's introvert attitude toward the vocation of a painter in that this attitude features harmony of colours and composition.

It is time that the works-of-art of the collection of the Regional and Study Library of Murska Sobota were introduced not only to the general public but also to art critics and through the above said

exhibition complete with the catalogue of exhibits the first step has been taken in order for it to be recognised and critically evaluated. Despite the varying quality and value of individual works-of-art the collection represents a valuable contribution to the introduction of the efforts on the part of contemporary Slovenian fine artists who have through their creative output contributed a great deal to cultural development and improvement of spiritual and material elements in the lives of the people of the Prekmurje region.

Cvetko (Florijan) Ščuka

Kapela pri Radencih, 50. Leta 20. stol.
akvarel, papir, 22,5 x 32,5 cm
sign. d. sp.: F. Ščuka

Ludvik Vrečič

Na gümli, 30. leta 20. stol.
olje, platno, 39,4 x 49 cm
brez sign.

Vera Horvat

Rakičanski drevored, 1953
Olje, platno, 60 x 73 cm
sign. in dat. d. sp.: vh 1953

Repica, 1957

olje, platno, 51 x 60 cm
sign. in dat. d. sp.: vh 1957

Karel Jakob

Filovci, 1950
olje, platno, 46 x 61 cm
sign. d. sp.: K. Jakob

Drevored s topoli, 60. leta 20. stol.

olje, platno, 73 x 60 cm
sign. l. sp.: K. Jakob

Ščuka Cvetko (Florijan)

Kápolna Radenci mellett, 50-es évek XX. sz.
akvarell, papír, 22,5 x 32,5 cm
aláírás jobbbról lent: F. Ščuka

Vrečič Ludvik

Pajtában, 30-as évek, XX. sz.
olaj, vászon, 39,4 x 49 cm
aláírás nélkül

Horvat Vera

Rakičani fásor, 1953
olaj, vászon, 60 x 73 cm
aláírás, év, jobbbról lent: vh 1953

Repce, 1957

olaj, vászon, 51 x 60 cm
aláírás, dátum jobbbról lent: vh 1957

Jakob Karel

Filovci, 1950
olaj, vászon, 46 x 61 cm
aláírás, lent jobbbról: K. Jakob

Fásor, 60-as évek XX. sz.

olaj, vászon, 73 x 60 cm
aláírás, balról lent: K. Jakob

Lajči Pandur

Pred zidanico, 1962
olje, platno, 69 x 59 cm
sign. in dat. d. sp.: L. Pandur 62

Jože Kološa – Kološ

Vrbe
fotografija, papir, 64 x 44 cm
sign. d. sp.: Kolos

Franc Vrtačnik

Pogled z gimnazije v Murski Soboti, 50. leta 20. stol.
tempera, platno, 32 x 46 cm
brez sign.

Tihožitje z jabolki, 50. leta 20. stol.
olje, karton, 31,5 x 45,5 cm
brez sign.

Vladimir Makuc

Zvonik, 1960
grafika, papir, 45 x 32 cm
sign. in dat. sp.: 1960 9/10/II Vladimir Makuc

Jože Horvat – Jaki

Snopi, 50. leta 20. stol.
olje, les, 59 x 50 cm
sign. d. sp.: Jaki

Pandúr Lajcsi

A pince előtt, 1962
olaj, vászon, 69 x 59 cm
aláírás és dátum jobbról lent: L. Pandur 62

Kološa Jože – Kološ

Fűzfák,
fénykép, papír, 64 x 44 cm
aláírás jobbról lent: Kolos

Vrtačnik Franc

Kilátás a muraszombati gimnáziumból, 50-es évek, XX. sz.
tempera, vászon, 32 x 46 cm
aláírás nélkül

Csendélet almával, 50-es évek XX. sz.
olaj, karton, 31,5 x 45,5 cm
aláírás nélkül

Makuc Vladimir

Harangtorony, 1960
grafika, papir, 45 x 32 cm
aláírás, dátum lent: 1960 9/10/II Vladimir Makuc

Horvat Jože – Jaki

Búzakévék, 50-es évek, XX. sz.
olaj, fa, 59 x 50 cm
aláírás jobbról lent: Jaki

Vlado Sagadin

Panorama, 1963
olje, les, 35,5 x 50 cm
sign. in dat. d. sp.: Sagadin 63

Ladislav Danč

Zima, 1969
olje, karton, 48 x 64 cm
sign. in dat. d. sp.: L. Danč 69

Mislec, 1971
akril, platno, 70 x 70 cm
sign. in dat. sr. l.: L. Danč 71

Lojze Veberič

Vesolje, 2009
akril, karton, 51 x 71 cm
sign. D. sp.:
09 LV

Karel Kosednar

Študijska knjižnica v Hartnerjevi vili v M. Soboti, 2009
akvarel, papir, 36 x 46 cm
sign. in dat. sr. sp.:
Kosednar K. 2009

Sagadin Vlado

Látkép, 1963
olaj, fa, 35,5 x 50 cm
aláírás, dátum jobbról lent: Sagadin 63

Dancs László (Ladislav)

Tél, 1969
olaj, karton, 48 x 64 cm
aláírás, dátum jobbról lent: L. Danč 69

Gondolkodó, 1971
akril, vászon, 70 x 70 cm
aláírás, dátum középen balról: L. Danč 71

Veberič Lojze

Világűr, 2009
akril, karton, 51 x 71 cm
aláírás, dátum középen jobbról lent:
Veberič eredeti

Kosednar Karel

Tanulmányi könyvtár a muraszombati Hartner villában, 2009
akvarel, papir, 36 x 46 cm
aláírás és dátum középen lent:
Kosednar K. 2009

Franc Mesarič

Glava, 1959

lesorez, papir, 23 x 17 cm
sign. in dat. sp.: orig. les.
5/6 april 1959 Glava F. Mesarič

Atelje, 1960

litografija, papir, 26 x 17 cm
sign. in dat. sp.:
7/10 1960 Atelje Franc Mesarič

Atelje, 1962

litografija, papir, 50 x 29,5 cm
sign. in dat. sp.:
orig. litho /2/5 Atelje 1962 F. Mesarič

Fant, 1967

olje, platno, 89 x 67 cm
sign. in dat. d. sp.: F.M.

Rojstna hiša Števana Kuzmiča, 70. leta 20. stol. (?)

akvarel, papir, 46 x 56 cm
brez sign.

Stari mlin na Gornjem Seniku, 1995

akril, platno, 39 x 39 cm
sign. d. sp.: FM

Mesarič Franc

Fej, 1959

fametszet, papír, 23 x 17 cm
aláírás, dátum lent: eredeti fa
5/6 april 1959 Glava F. Mesarič

Műterem, 1960

litográfia, papír, 26 x 17 cm
aláírás, dátum lent:
/10 1960 Atelje Franc Mesarič

Műterem, 1962

litográfia, papír, 50 x 29,5 cm
aláírás, dátum lent:
orig. litho /2/5 Atelje 1962 F. Mesarič

Legény, 1967

olaj, vászon, 89 x 67 cm
aláírás és dátum jobbról lent: F. M.

Števan Kuzmič szülőháza, 70-es évek XX. sz. (?)

akvarell, papír, 46 x 56 cm
aláírás nélkül

Régi malom Felsőszőlőnön, 1995

akril, vászon, 39 x 39 cm
aláírás, jobbról lent: FM

Izbor reprodukcij likovne zbirke

Válogatás a képzőművészeti gyűjteményből

Ludvik Vrečič: *Na gümli*

Karel Jakob: *Filovci*

Karel Jakob: *Drevored s topoli*

Lajči Pandur: *Pred zidanico*

Ladislav Danč: *Zima*

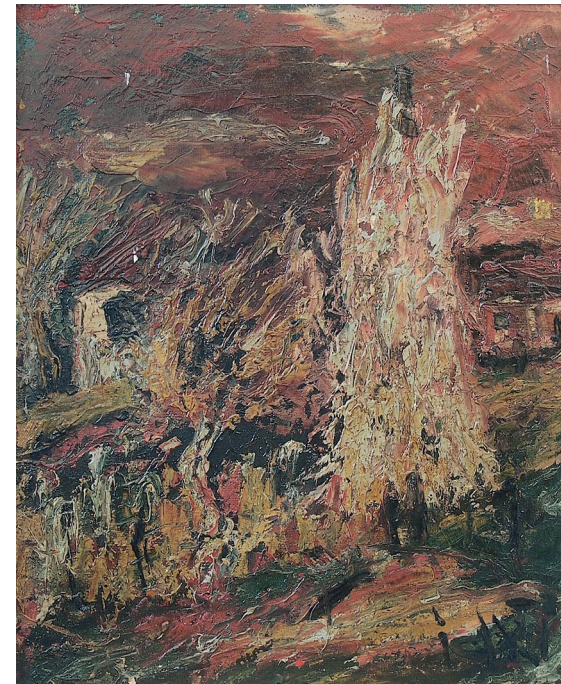

Ladislav Danč: *Mislec*

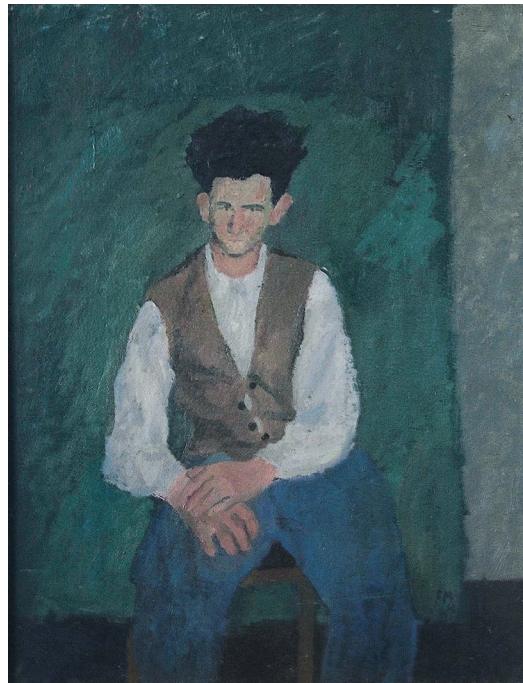

Lojze Veberič: *Vesolje*

Jože Horvat – Jaki: *Snopi*

Franc Mesarič: *Fant*

Franc Mesarič: *Stari mlin na Gornjem Seniku*

Katalog razstav

Zgodovinske monografije o Prekmurju in Porabju v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota
Najvrednejši eksponati likovne zbirke Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota

Izdala

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

Zanjo

Jože Vugrinec

Avtorja razstav

Andrej Pavlič

Franc Obal

Prevodi

Papp József (madž.)

Vilko Šimon (angl.)

Uredil

Jože Vugrinec

Tehnično uredil

Matej Končan

Fotografije

Matej Končan

Grafična priprava in tisk

Atelje za črko in sliko

Naklada 300 izvodov

Murska Sobota 2010

Katalog je sofinanciral Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.